

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

ศุภกิจ สานุสตัย¹, อัจฉริยา สุวอ¹
Supakit Sanusut¹, Achariya Suwor¹

¹ โรงเรียนขามแก่นนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
E-mail Address : achariya_daow@hotmail.com

บทสรุป

หลักสูตรสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้มีเป้าหมาย 1) เพื่อพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต การทำงานและการเรียนรู้ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 2) เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการ 3) ช่วยเอื้อให้การออกแบบหลักสูตรเหมาะสมกับความต้องการและบริบทของโรงเรียน เป็นหลักสูตรที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีการนำรูปแบบการเรียนรู้ต่างๆ มาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับสมรรถนะที่สอดคล้องกัน และเพิ่มเติมกิจกรรมที่สามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะนั้นให้เพิ่มขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ผู้เรียนปฏิบัติได้จริงโดยประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะต่างๆ ที่เรียนรู้มาอย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและการใช้ชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ครูผู้สอนต้องมีความชัดเจนว่าต้องการพัฒนาสมรรถนะใดบ้างให้กับผู้เรียน และออกแบบกระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายตามความเหมาะสม ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนนั้นสามารถดำเนินการได้โดย 1) กำหนดสมรรถนะ 2) จัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก 3) ประเมินสมรรถนะผู้เรียนรายบุคคล (บึงอร เสรีรัตน์, 2565)

ผลประเมินการใช้หลักสูตรพบว่า 1) ด้านบริบท หลักสูตรสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ที่แสดงลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในอนาคตอย่างชัดเจน มีความสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและสภาวะปัจจุบัน จัดเวลาเรียนสอดคล้องและครบถ้วนตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา และจัดวิชาเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น ครูผู้สอนมีความรับผิดชอบในการเรียนการสอนและมีความรู้ความเข้าใจ มาตรฐาน/ตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สถานศึกษามีสื่อธรรมชาติที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านกระบวนการ ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้วิธีการและเครื่องมือหลายๆ แบบในการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลในการประเมินอย่างเพียงพอ สถานศึกษามีการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ และเป้าหมาย 4) ด้านผลผลิต ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีของชาติ ศรัทธายึดมั่นในศาสนา เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ มีความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน/เข้าร่วมกิจกรรมและแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ปัญหาที่พบ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอน ยังประสบปัญหาด้านความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และกระบวนการวัดผล ประเมินผลสมรรถนะของผู้เรียนยังไม่ชัดเจน

วิธีการดำเนินงาน

1. ขั้นตอนการดำเนินงาน แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ

- ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 1) แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา
2) ศึกษา เอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องศึกษาความต้องการจำเป็น สภาพปัญหา จุดเน้น ความต้องการใน

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครอง วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) และแนวทางการจัดทำหลักสูตร

ระยะที่ 2 จัดทำหลักสูตร 1) ร่างหลักสูตรสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน 2) ประเมินเพื่อตรวจสอบความถูกต้องจากผู้ที่เกี่ยวข้องและเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

ระยะที่ 3 การใช้หลักสูตรและประเมินการใช้หลักสูตร 1) นำหลักสูตรสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนไปใช้ โดยครูจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้ครอบคลุมทุกสมรรถนะ ในส่วนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนเลือกกิจกรรมชุมนุมตามสมรรถนะเฉพาะและตามความต้องการของแต่ละบุคคลโดยครูออกแบบกิจกรรมชุมนุมที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน 2) ออกแบบหน่วยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ 3) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล 4) ดำเนินการประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย 5) แปลผลการให้คะแนนรวมถึงการสะท้อนข้อมูล 6) นิเทศการการสอนเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งต่อไป 7) ประเมินการใช้หลักสูตรที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนจากนักเรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครอง เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในปีการศึกษา 2565 จำนวน 68 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 685 คน และผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 288 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Sampling Random)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

- 1) แบบประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา สำหรับครูผู้สอน
- 2) แบบประเมินความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับนักเรียน
- 3) แบบประเมินความพึงพอใจในหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับผู้ปกครองนักเรียน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้รายงานได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่าน Google form มอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างครู ส่วนการเก็บข้อมูลนักเรียนและผู้ปกครอง กรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้เก็บข้อมูลแล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาคำนวณผ่านโปรแกรม Microsoft Excel สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการดำเนินงาน

1. ผลการประเมินสภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของครูผู้สอนโรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2565 พบว่า ภาพรวมของการประเมินครั้งนี้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D.=0.88) ผลการประเมิน 3 ลำดับแรกคือ ด้านบริบท ($\bar{X} = 4.16$, S.D.=0.80) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.16$, S.D.=0.89) และด้านปัจจัยเบื้องต้น ($\bar{X} = 4.14$, S.D.=0.88)

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2565 พบว่า ภาพรวมของการประเมินความพึงพอใจครั้งนี้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$, S.D.=0.98)

2.1 ผลการประเมินด้านความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการเรียน ภาพรวมของการประเมินความพึงพอใจครั้งนี้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.99$, S.D.=0.95) ผลการประเมิน 3 ลำดับแรก คือ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ($\bar{X}=4.16$, S.D.=0.90) วิชาศิลปะ ($\bar{X}=4.16$, S.D.=0.96) และกิจกรรมชุมนุม ($\bar{X}=4.16$, S.D.=1.02)

2.2 ผลการประเมินด้านเทคนิคในการนำเสนอความรู้ของครู ภาพรวมของการประเมินความพึงพอใจครั้งนี้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.98) ผลการประเมิน 3 ลำดับแรก คือ วิชาชุมนุม ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.87) วิชาภาษาไทย ($\bar{X}=4.16$, S.D.=0.96) และ วิชาศิลปะ ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.93)

2.3 ผลการประเมินด้านการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนของครูน่าสนใจ ภาพรวมของการประเมินความพึงพอใจครั้งนี้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$, S.D.=1.00) ผลการประเมิน 3 ลำดับแรก คือ วิชาแนะแนว ($\bar{X}=4.08$, S.D.=0.91) วิชาชุมนุม ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.94) และวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ($\bar{X}=4.02$, S.D.=0.95)

2.4 ผลการประเมินด้านทั่วไป ภาพรวมของการประเมินความพึงพอใจครั้งนี้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$, S.D.=1.00) ผลการประเมิน 3 ลำดับแรก คือ นักเรียนมีโอกาสได้แสดงออกถึงความสามารถ ($\bar{X}=3.96$, S.D.=0.96) นักเรียนมีโอกาสได้นำเสนอผลงาน ($\bar{X}=3.93$, S.D.=0.92) และรายวิชาที่เปิดสอนเพิ่มเติมสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ($\bar{X}=3.85$, S.D.=1.02)

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนขามแก่นนคร ประจำปีการศึกษา 2565 พบว่า ภาพรวมของการประเมินความพึงพอใจครั้งนี้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17$, S.D.=0.84) ผลการประเมินในระดับมาก 3 ลำดับแรกคือ ครูมีความรับผิดชอบในการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.81) ครูมีความรู้ ความสามารถและเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.84) และโรงเรียนมีการรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.87)

ข้อเสนอแนะ

1. กระบวนการวัดผลและประเมินผลสมรรถนะของผู้เรียนยังไม่ชัดเจน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรหาวิธีการสร้างความเข้าใจให้แก่ครูผู้สอน และร่วมสร้างหรือพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ประเมินสมรรถนะได้

2. ครูผู้สอนควรได้รับการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา

3. ควรประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเมื่อสิ้นปีการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาในปีการศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สกศ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ. กรุงเทพฯ : สกศ.

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2557). **การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎี สู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: วีพริ้นท์.
- บังอร เสรีรัตน์. (2565, มกราคม – มิถุนายน). **ครูกับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. 14(3), หน้า 1 – 11.**
- มาลินี รัตพันธุ์. (2558). **หลักการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุภਾਲย์ สายคำภา. (2564). **การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้เรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต2. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2552). **แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.